

European Monitoring Centre
for Drugs and Drug Addiction

VEJLEDNING FRA ECDC OG EONN

Forebyggelse af og kontrol med smitsomme sygdomme blandt stiknarkomaner

Sammenfatning

Siden hiv-epidemien blandt stiknarkomaner begyndte i midten af 1980'erne, er der i mange europæiske lande gjort betydelige fremskridt med gennemførelsen af evidensbaserede foranstaltninger til forebyggelse af og kontrol med smitsomme sygdomme blandt stiknarkomaner. I 1990'erne begyndte EU-landene at indføre fælles forebyggelsespolitikker dels for hiv/aids, dels for narkotika og narkotikaafhængighed. I løbet af de seneste tyve år er disse forebyggende og afhjælpende foranstaltninger blevet udvidet og opskaleret. Opgørelser for 2009 viser, at der blev givet substitutionsbehandling til over halvdelen af gruppen af formodede problematiske opioidbrugere, og mange lande har indført nåle- og sprøjteprogrammer med stigende dækning. For lande med veludbyggede overvågningssystemer viser tallene, at antallet af nye hiv-tilfælde blandt stiknarkomaner i de seneste ti år er faldet betydeligt i de fleste, om end ikke alle, EU-lande.

I det europæiske nabo område er narkotikamisbrug fortsat en vigtig risikofaktor for erhvervelse af blodbårne og andre infektionssygdomme, herunder hiv, hepatitis B og C, tuberkulose, bakterielle hud- og bløddelsinfektioner samt systemiske infektioner. Opgørelser over antallet af stiknarkomaner viser, at meget store befolkningsgrupper er i risikozonen for at få disse infektioner i alle europæiske lande. Uden modforanstaltninger vil disse infektioner medføre en stor belastning af de europæiske sundhedssystemer, betydelige lidelser for det enkelte individ samt høje behandlingsudgifter.

Det er påvist, at en pragmatisk forebyggende folkesundhedsindsats i væsentlig grad kan reducere spredningen af blodbårne og andre infektioner blandt stiknarkomaner. Forebyggelse er mulig i praksis og effektiv, hvis den gennemføres korrekt.

Syv anbefalede hovedtiltag

I denne fælles evidensbaserede vejledning fra ECDC og EONN fastsættes god praksis for forebyggelse af og kontrol med smitsomme sygdomme blandt stiknarkomaner.

Med udgangspunkt i den bedste foreliggende dokumentation, eksperterens mening og bedste praksis i EU/EØS bør følgende hovedtiltag iværksættes og om muligt kombineres for at opnå den højst forebyggende virkning:

Komponenter i hovedtiltagene

Injektionsudstyr: Tilrådighedsstillelse af og lovlig adgang til rent injektionsudstyr, herunder tilstrækkelige og gratis forsyninger af sterile nåle og sprøjter, som led i en kombineret multikomponenttilgang med skadesbegrænsnings-, rådgivnings- og behandlingsprogrammer.

Vaccination: Hepatitis A og B, tetanus, influenzavacciner og, navnlig til hiv-positive personer, pneumokokvaccine.

Behandling af stofafhængighed: Opioidsstitutionsbehandling og andre effektive former for behandling af stofafhængighed.

Prøvetagning: Frivillig og fortrolig testning med informeret samtykke for hiv, HCV (HBV til uvaccinerede) og andre infektioner, herunder tuberkulose, bør rutinemæssigt tilbydes og kædes sammen med henvisning til behandling.

Behandling af smitsomme sygdomme: Antiviral behandling ud fra kliniske indikationer til personer smittet med hiv, HBV eller HCV. Tuberkulosebehandling ved aktiv tuberkulose. Profylaktisk tuberkulosebehandling bør overvejes ved latent tuberkulose. Behandling for andre infektioner bør tilbydes i det omfang, der er klinisk indikation derfor.

Sundhedsfremme: Sundhedsfremme med fokus på sikrere injektionsadfærd, seksuel sundhed, herunder brug af kondomer, samt profylakse, test for og behandling af sygdomme.

Målttede ydelser: Ydelser bør kombineres, organiseres og udleveres efter brugernes behov og de lokale forhold. Dette omfatter tilvejebringelse af tjenester gennem opsøgende arbejde og faste miljøer, som tilbyder narkotikabehandling, skadesbegrænsning, rådgivning og prøvetagning samt henvisninger til den primære sundhedssektor og specialiserede lægetjenester.

Opnå synergi ved at kombinere hovedtiltag

Nye undersøgelser og erfaringerne fra vellykkede forebyggelsesprogrammer viser, at det er lettere at opnå maksimal infektionsforebyggende virkning, når en række effektive forebyggende tiltag tilbydes samtidig, og når disse tiltag kombineres efter klienternes behov.

Målgruppe

Formålet med denne vejledning er at støtte politiske beslutningstagere i Europa i planlægningen af fyldestgørende, evidensbaserede, pragmatiske og rationelt udformede folkesundhedsforanstaltninger til forebyggelse af og kontrol med infektioner blandt stiknarkomaner. Den henvender sig til planlæggere af folkesundhedsprogrammer samt beslutningstagere, som på nationalt og regionalt plan beskæftiger sig med smitsomme sygdomme, almen folkesundhed, afhængigheds- og psykiatribehandling, sociale ydelser og narkotikakontrol.

Vejledningen stemmer overens med og understøtter eksisterende EU-politikker på området for narkotikakontrol og smitsomme sygdomme og sigter mod at give et dækkende overblik over den bedste foreliggende viden på området. I forhold til tidligere er den udvidet med kombineret anvendelse af en række hovedtiltag. Den bygger desuden på de kerneværdier inden for folkesundhed og menneskerettigheder, der bør være grundlag for forebyggende tiltag og tjenester.

Evidensbaseret vejledning på folkesundhedsområdet

Der er foretaget en gennemgang og vurdering af de forskningsresultater, som er relevante for vejledningen, på grundlag af evidensbaserede lægevidenskabelige principper anvendt på folkesundheden. Vejledningen bygger på videnskabelig dokumentation af høj kvalitet, og resultaterne er kombineret med ekspertrådgivning om fordele og ulemper. Eksempler på bedste praksis samt brugerpræferencer er indgået i udformningen af de hovedtiltag, der peges på i dette dokument.

National koordinering

En forudsætning for effektiv udførelse af hovedtiltagene er nationalt og lokalt samarbejde samt koordinering af de forskellige sektorer. National konsensus og gensidig anerkendelse af målsætninger er afgørende for, om tiltagene skal lykkes. Der bør være enighed om målsætningen hos aktører i alle sektorer, navnlig dem, der er i kontakt med stiknarkomaner.

Tilpasning af foranstaltningerne til den nationale situation

For at sikre, at tiltagene tjener gruppen af stiknarkomaner bedst muligt og desuden medvirker til forebyggelse af og kontrol med smitsomme sygdomme, skal der være tilstrækkelig overvågning af problematisk narkotikamisbrug og infektioner på nationalt og regionalt plan. Foranstaltningerne bør løbende overvåges og vurderes for så vidt angår respons, indvirkning, relevans og dækning. Passende overvågningssystemer for narkomisbrug og smitsomme sygdomme er både en nødvendig og omkostningseffektiv investering.

Dokumentation tyder på, at øget dækning med nåle- og sprøjteprogrammer og opioidsubstitutionsbehandling for hver stiknarkoman er mere effektiv end lav dækning. Det bør tilstræbes, at de tilbudte ydelser dækker lokale behov og lokal efterspørgsel. Uopfyldte behov for skift af nåle og sprøjter eller ventetid på narkotikabehandling er tegn på, at den forebyggende indsats er ineffektiv.